PAŃSTWOWY INSTYTUT KULTURY WSI - WARSZAWA 1938

JÓZEF CHAŁASIŃSKI

MŁODE POKOLENIE CHŁOPÓW

ZAGADNIENIA KSZTAŁTOWANIA SIĘ
WARSTWY CHŁOPSKIEJ W POLSCE
T O M D R U G I

SKRÓT I PRZEDMOWA
GUSTAWA HERLING - GRUDZIŃSKIEGO

WYDAWNICTWO POLSKIEJ YMCA PRZY APW - RZYM 1946

OMANA
WSKA
A

VE/9/1a

II 15573 DDS 2078078 par. 574a/p. 13A

PAŃSTWOWY INSTYTUT KULTURY WSI - WARSZAWA 1938

SEGR. III d. 96 2

JÓZEF CHAŁASIŃSKI

MŁODE POKOLENIE CHŁOPÓW

ZAGADNIENIA KSZTAŁTOWANIA SIĘ
WARSTWY CHŁOPSKIEJ W POLSCE
T O M D R U G I

SKRÓT I PRZEDMOWA
GUSTAWA HERLING - GRUDZIŃSKIEGO

01274

WYDAWNICTWO POLSKIEJ YMCA PRZY APW · RZYM 1946

NAKŁADEM POLSKIEJ YMCA PRZY A. P. W

TŁOCZONO W ZAKŁ. GRAF. »APOLLON«

DO CZYTELNIKA TOMU DRUGIEGO.

Pamiętamy, że pierwszy tom naszego skrótu obejmował sprawy, omawiane przez Chałasińskiego w dwóch tomach oryginału i przynależne do zagadnień „społecznego podłoża ruchów młodzieży wiejskiej w Polsce" oraz „świata życia, pracy i dążeń kół młodzieży wiejskiej". Zgodnie z zapowiedzią tom drugi skrótu jest odpowiednikiem trzeciego i czwartego tomu „Młodego pokolenia chłopów" i daje obraz „roli kół młodzieży wiejskiej w społeczno-kulturalnych przeobrażeniach wsi" oraz walki „o chłopską szkołę". W ten sposób zbliżamy się, do końca tego ogromnego dzieła i nabieramy właściwej perspektywy w ogólnym spojrzeniu na nagromadzone w nim problematy.

Uważny czytelnik dostrzeże teraz niewątpliwie, że praca Chałasińskiego posiada pewną wyraźnie określoną logikę rozwojową. Można nawet zaryzykować trochę literackie twiedzenie, że istnieje w niej szczególna, stopniowo wzrastająca dramatyczność procesu społecznego, który zawikławszy się w tomie pierwszym, domaga się gwałtownie w tomie czwartym ostatecznego rozwiązania. Tak też jest w istocie. Chałasiński zbudował w „Młodym pokoleniu chłopów" konstrukcję socjologiczną opisującą i uzasadniającą dążenie ruchu młodochłopskiego do „autonomicznego kształtowania warstwy chłopskiej w Polsce". Proces ten pokazany został w dwóch przekrojach: poziomym, który analizuje obiektywne warunki jego odbywania się w ramach samej społeczności wiejskiej, i pionowym, który ustala jego założenia, dynamikę i szanse powodzenia w szerszym kontekście struktury społecznej narodu polskiego. Epilog tego czterotomowego dramatu nosi u Chałasińskiego nazwę „Chłopi jako warstwa społeczna" i jak w każdym dobrym dramacie pobudza najbardziej do myślenia, do dyskusji i do... sprzeciwów.

Po przestudiowaniu „Młodego pokolenia chłopów" staje się rzeczą jasną, że centralnym problemem owego „autonomicznego kształtowania warstwy chłopskiej w Polsce" jest problem chłopskiej szkoły. Jeżeli nie powstanie chłopska inteligencja, chłopska elita polityczna i kulturalna zdolna z jednej strony zabezpieczyć wieś przed kłusownictwem obcego patronatu politycznego najrozmaitszych partii i ugrupowań, a z drugiej strony „powiązać integralnie ośrodki konsumpcji i twórczości kulturalnej z warstwą chłopską" — cel sformułowany w książce Chałasińskiego uznać wypadnie za jeszcze jeden przejaw szlachetnego reformizmu społecznego inteligenckich „chłopomanów".

Dla każdego człowieka obeznanego choć trochę z konkretnymi sytuacjami społecznymi nie będzie przytem tajemnicą, że dopóki

Te poczucia zawierają czynniki pozytywne dla dobra państwa i narodu. Bez poczucia godności i siły wieś polska nie dojdzie do lepszego jutra ani dla siebie, ani dla całego ogółu. Więc na pewnego rodzaju klasowość ideologii wiejskiej patrzeć należy jako na przejaw obudzenia się energii wsi — energii, która stać się musi głównym czynnikiem poprawy stanu obecnego.

Najbardziej klasową, twardą i nieprzystępną jest nie wieś ideowo rozbudzona, ale wieś na pozór spokojna i cicha lecz pełna dwulicowości zamknięta i nieufna. A wieś rozbudzona w poczuciu godności klasowej, która doprowadza swój byt do wyższego poziomu, sama z czasem zatrze swe klasowe wyodrębnienie, gdy przestanie być gromadą ludzką upośledzoną, a stanie się grupą ludzi o wysokiej wartości gospodarczej i kulturalnej.

Ideologia klasowa wiejska jest to faza w ruchu wybijania się wsi z upośledzeń do pełnych form życia w społeczeństwie współczesnym. Jak każde wybijanie się z upośledzeń zawiera ono przerosty. Gdy staniemy na gruncie poznania wsi w jej całości... zrozumiemy, że przerosty te są natury przejściowej. *Spośród różnych grup społecznych, nie ma w całym społeczeństwie takiej, któraby lepiej harmonizowała z dobrem państwa i narodu jak grupa wiejska.* Przerosty właściwe jej kiełkowaniu oraz wpływy obce dają się prostować odpowiednim oddziaływaniem ideowym w łonie *samego środowiska wiejskiego* oraz właściwą pracą naukową poświęconą wsi... W wartość kulturalną wsi należy wierzyć, ale nie na ślepo, a na podstawie poznania prawdy życiowej".

Jaka jest ta prawda? „Młode pokolenie chłopów" powstało z poszukiwania odpowiedzi na to pytanie.

SPIS RZECZY

		Str
1.	Do czytelnika tomu drugiego	3
2.	Wstęp	7
3.	Społeczne czynniki kształtowania się koła młodzieży	8
	Dwoista postawa organizacyjna	8
	Dążenia osobiste i grupowe	8
	Koło młodzieży, a dążności społeczne	10
	Z bandy do koła młodzieży	14
4.	Narodziny koła młodzieży we wsi	18
5.	Potrzeby wychowawcze młodzieży, a patronat polityczny	31
6.	Rola książki w społeczno-kulturalnej sktrukturze koła	35
7.	Dążności konstrukcyjne i ideał wsi wzorowej	63
8.	Koło młodzieży a kształtowanie się osobowości społecznej	71
	Uspołeczniające funkcje koła młodzieży	71
	Kształtowanie się społecznej osobowości młodzieży	76
	Typy osobowości społecznej młodzieży	78
	Polak - katolik	79
	Chłop - obywatel	92
	Radykalizacja dążenia do samodzielności	96
	Zródła i czynniki antyklerykalizmu	100
	Typy osobowości, a funkcje obronne państwa	123
9.	Oświata w społeczności wiejskiej	129
10.	Szkoła a warstwa chłopska	130
11.	Dążenie do wiedzy i wykształcenia	132
12.	Szkoła i rodzina	135
13.	Pastuch i uczeń	144
14.	Asymilacja wzorów szkolnych przez dziecko i asymilacja nauczyciela przez społeczność wiejską	146
15.	Dążenie do wyjścia ze wsi	150
16.	Marnowanie się dorobku szkolnego	156
17.	Nauczyciel jako organizator pozaszkolnego życia młodzieży	165
18.	Aby oświata i demokracja wzięła górę w naszym kraju (Nr. 1168/108 K. M. W.)	171

Str

Dzieciństwo 171
Okres szkolny 172
Okres pozaszkolny 176
Poglądy 177

19. Niedoszły inteligent i jego przeobrażenia w środowisku wiejskim 180
Szkolnictwo, a warstwa inteligencji 180
Inteligencja jako warstwa ludzi „dobrze wychowanych" 181
Powrót niedoszłego inteligenta na wieś 186
20. Niedoszły inteligent, a intelektualny przywódca młodzieży 195
21. Dążenie do samokształcenia 205
22. Dążenie do samokształcenia, a ruch młodochłopski . . . 207
23. Problem inteligencji chłopskiej 211
24. O chłopską szkołę 213
Społeczne tendencje, ścierające się na terenie szkoły powszechnej, a krytyka szkoły w życiorysach młodzieży 213
Poziom nauczania w szkole powszechnej w świetle życiorysów 214
Program nauczania szkoły powszechnej w świetle wypowiedzi młodzieży 218
O nową społeczną treść szkoły 225
Uniwersytet ludowy - instytucją wychowawczą wsi i warstwy chłopskiej 228
25. Aby chłopi mieli swoją własną szkołę 234
Dzieciństwo 234
Szkoła 235
Po szkole 243
W kole młodzieży 243
W dążeniu do wiedzy 244
Praca w kole 246
Poglądy 247
26. Chłopi jako warstwa społeczna 261
Społeczne dążenia młodzieży wiejskiej, a warstwa chłopska 261
Warstwa chłopska jako kształt życia społeczno-kulturalnego 266
Warstwa chłopska, a społeczność narodowo - państwowa 270

I.S. UMIASTOWSKA FUNDACJA KOMISJA
Inw. n. 647

WYKAZ WYDAWNICTW POLSKIEJ YMCA przy APW

1.	Władysław St. Reymont — „Opowiadania z Ziemi Chełmskiej, Sprawiedliwie"	L.	60
2.	Z. Kossak-Szczucka — „Beatum Scelus"	„	50
3.	M. Rodziewiczówna — „Dewajtis"	„	90
4.	E. Małaczewski — „Koń na wzgórzu"	„	90
5.	J. I. Kraszewski — „Bracia Zmartwychwstańcy" - 2 tomy	„	150
6.	„Idzie Żołnierz" opr. prof. Br. Rutkowski (wyczerpane)	„	70
7.	G. Morcinek — „Serce za tamą"	„	90
8.	St. Żeromski — „Uroda Życia" - 2 tomy	„	180
9.	St. Żeromski — „Wybór nowel"	„	70
10.	B. Prus — „Wybór nowel"	„	90
11.	K. Tetmajer — „Na Skalnym Podhalu"	„	130
12.	„Idzie Żołnierz" opr. prof. Br. Rutkowski, 2 wydanie	„	100
13.	J. Słowacki — „Kiedy prawdziwie Polacy powstaną i inne utowory wybrane"	„	100
14.	J. Chałasiński — „Młode pokolenie chłopów" tom pierwszy	„	150
15.	J. Conrad — „Falk, Amy Foster, Jutro"	„	120
16.	St. Wyspiański — „Klątwa, Sędziowie, Warszawianka i wiersze wybrane"	„	130
17.	H. Lund, H. Begtrup, P. Manniche — „Duńskie uniwersytety ludowe a rozwój społeczności wiejskiej"	„	70
18.	W. Berent — „Zmierzch wodzów" (Nurtu część druga)	„	80
19.	J. Bojer — „Ziemia zdradzona"	„	130
20.	J. Chałasiński — „Młode pokolenie chłopów" tom drugi	„	220

I.S. UMIASTOWSKA FUNDACJA KOMISJA